

З. ГАЛАДЖУН

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри журналістики та засобів масової комунікації
Національного університету «Львівська політехніка»

О. ГУЦУЛ

студентка групи ЖРЗВ-21
кафедри журналістики та засобів масової комунікації
Національного університету «Львівська політехніка»

ОСНОВНІ ЖУРНАЛІСТСЬКІ ПОМИЛКИ ПРИ ВИСВІТЛЕННІ ЗБРОЙНОГО КОНФЛІКТУ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Коли розпочалася анти терористична операція на Сході України багатьом українським журналістам довелося ставати військовими кореспондентами. В Україні військових журналістів готують лише у Київському університеті імені Тараса Шевченка. З інших університетів випускаються звичайні цивільні журналістики, які не підготовлені для роботи у зоні воєнних дій. Раптово стало необхідністю їхати на схід зону і робити телевізійні сюжети у ситуації до якої ніхто їх не готував. Різноманітні лекції, тренінги по наданню медичної допомоги, по поведженню журналіста у зоні воєнних дій мали на меті прискорене навчання військового кореспондента. Та все ж таки через нестачу відповідних знань журналісти передавали телевізійні новини з зони АТО з грубими порушеннями, які могли коштувати життя як самих журналістів так і військових та мирних жителів. Виокремлення основних помилок є важливим, оскільки це знання допоможе не допускати їх у майбутньому.

Метою роботи є виокремлення помилок, яких припускаються журналісти при роботі у зоні збройного конфлікту. Для досягнення мети необхідно вирішити таке завдання: проаналізувавши сюжети новинних програм присвячених подіям у зоні АТО виокремити основні журналістські помилки.

Об'єктом дослідження є робота журналістів у зоні АТО, предметом дослідження є матеріали новинних сюжетів українських каналів «НТА» (Львів), «1+1» («ТСН»), «112», «канал 24» та «Hromdske.tv» про висвітлення збройного конфлікту.

За порушення журналістський норм подачі інформації щодо висвітлення проведення антитерористичної операції Міністерство оборони України 25 вересня 2015 року розробило певні правила для працівників мас-медіа. Тобто, певні цивільні журналісти з акредитацією, можуть працювати в зоні АТО професійно, коли пройдуть акредитацію. Такі норми розробили аби уникнути ситуацій, коли незнання чи елементарне нехтування нормами етики та правилами роботи у зоні воєнних дій призводять до загрози життю українських військових та мирних жителів, оскільки, як відомо, українські новини переглядають і у ворожому таборі. Нові правила щодо акредитації, які встановлювали 2 (два) ступені акредитації були доведені журналістам 1 січня 2017 року. Частіше за все репортери, які працюють «в полі» надсилають відео до редакції, а вже інші працівники – монтажери доводять сюжет до кінцевого результату, при цьому часто подаючи ту інформацію, яку не потрібно розповсюджувати, або висвітлюючи ту особу, яку не можна було демонструвати. Хочемо наголосити, що ідеальних сюжетів про зону військових дій немає, але є такі, які можуть найменше принести шкоди учасникам сюжету. Впродовж 2014-2017 років висвітлення подій на Сході України деякі канали проводили якісно і згідно зі стандартами, і це не втрачається й до сьогодні. Тобто, якщо у 2014 році висвітлювали сюжети з АТО беручи до увагу стандарти, так і надалі це роблять. Хоча є й такі, які роблять сюжети значно краще, ніж минулі роки, враховуючи правила роботи у зоні воєнних дій. Є й такі, які допускають помилки, такі як ідентифікація особистості (назва імені, прізвища, прізвиська), але не показують загальні плани, по яких можна ворогу відслідкувати переміщення наших військ. Якщо раніше, у 2014-2015 роках журналісти знімаючи стенд-ап часто ставали на біля військових, яких можна ідентифікувати, беручи інтерв'ю у людей не прикриваючи його обличчя, то зараз таких помилок на досліджених каналах не було виявлено. Іноді, щоб уберегти людину, не можна навіть виказувати її голосу, адже в сучасному світі можна по таких даних ідентифікувати місце, де перебувають військові, чи саму людину. Часто, оператори

ставлять ракурс з-за спини солдата, який стріляє, або цілиться. Тоді потрібно враховувати те, що видно місцевість попереду, тобто можна визначити локацію, що може бути використане ворогом для нападу на позицію. Не можна подавати інформацію про те скільки техніки та боєприпасів залишилось у військових та чи вистачить їм цих ресурсів у боротьбі з ворогом. Такі дані є справжнім скарбом для ворожої армії адже відразу стає відомо чи можуть українські військові протистояти. Тобто, журналіст своїм сюжетом, сам того не розуміючи наводить приціл на військових, які можуть потім постраждати. В деяких репортажах, що транслювалися впродовж 2014-2015 років, показано як танки замінили на позашляховики, коментуючи, що в них життя людей є під загрозою, адже зрозуміло, що перші є більш витривалими для гранат та мінометів, ніж позашляховик. Крім того, в сюжетах не можна розкривати систему оборони населеного пункту, оскільки це є не лише ознакою непрофесіоналізму, але порушення принципу гуманізму. Кожному зрозуміло, що маючи таку інформацію ворог зможе використати її для проникнення, облоги та обстрілу. Також журналісти не повинні розповідати про численність складу, штатне озброєння, позиції і координати дислокації підрозділів, оскільки ідентифікація місцевості проводиться за допомогою панорамних кадрів, звідки ворог може довідатися багато інформації. Перше і основне правило – сюжет не повинен зашкодити героям. Якщо військові наполягають на попередньому перегляді кадрів чи сюжету, потрібно їм надати таку можливість, бо журналіст не завжди знає що не варто демонструвати, так як це знають вони. Будь-яка, інформація, яка буде неправильно подана може зашкодити життю людей. Потрібно завжди запитувати людей, чи можна їх знімати, адже через помилки журналістів військові просто бояться, що можуть також бути під прицілом російських військових саме через «славу» в телесюжеті. Ще одна з помилок журналістів – не перевірка даних. Інформацію, по-можливості потрібно звіряти з старшими офіцерами, аби сюжет потім не виглядав, як дешеве шоу. Також, журналісти не повинні заважати військовим робити свою справу. Дуже часто військові турбуються про журналістів, бо вважають, що їхнє життя також потрібно захищати. Насправді ж, журналісти самі повинні піклуватися про своє життя і виконувати ту роботу, яку доручила їм редакція, бо сам він знав на що йде, як би грубо не звучало. Але аж ніяк не заважати українським військовим своїми запитаннями, особливо коли йдуть обстріли.

Проаналізувавши роботу журналіста під час висвітлення збройного конфлікту на Сході можна виокремити такі основні помилки:

- ідентифікація особистості (назва імені та прізвища);
- ідентифікація обличчя та голосу військових;
- розповсюдження інформації про кількість зброї;
- розповсюдження інформації про координати місця дислокації підрозділів (панорамні кадри);
- не перевірені дані.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Куляс І. Стандарти й етика журналістики в умовах неоголошеної війни [Електронний ресурс] / Ігор Куляс // MediaSapiens. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://old.mediasapiens.ua/material/35866>.

2. Остапа С. Дворівнева акредитація для роботи в зоні АТО: обмеження журналістів чи необхідність? [Електронний ресурс] / Світлана Остапа // Детектор Медіа. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: <http://detector.media/community/article/121337/2016-12-10-dvorivneva-akreditatsiya-dlya-roboti-v-zoni-ato-obmezheniya-zhurnalistiv-chi-neobkhidnist/>.

3. 8 помилок журналістів у зоні АТО – інфографіка [Електронний ресурс] // Інститут масової інформації. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <http://imi.org.ua/safetyofjournalists/47057-8-pomilok-jurnalistiv-u-zoni-ato-infografika.html>.

4. Порядок акредитації в зоні АТО [Електронний ресурс] // Служба безпеки України. – 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://ssu.gov.ua/ua/pages/88>.